

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Здобувач: Лисак Роксолана Станіславівна

Тема дисертаційної роботи: Моделі та методи формування ментального простору проектів безпеки транспортних підприємств

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук

Спеціальність: 05.13.22 – управління проектами та програмами

Офіційний опонент: д-р техн. наук, професор Зачко Олег Богданович

У дисертації Лисак Роксолани Станіславівни вирішено важливе науково-прикладне завдання підвищення рівня безпеки транспортних підприємств за рахунок розробки та впровадження моделей та методів формування ментального простору проектів безпеки підприємств.

На експертизу представлена дисертаційна робота (218 стор.), автореферат (21 стор.) та опубліковані за темою дисертації розділ в одній колективній монографії, 6 статтей у фахових виданнях України, 2 статті, опубліковані у міжнародних виданнях, а також 10 публікацій апробаційного характеру в матеріалах конференцій.

Актуальність теми дослідження

Євроінтеграційний курс України спрямований на досягнення цілей сталого розвитку. Безпека транспорту не є виключенням і потребує особливої уваги в плані реалізації проектів та програм для мінімізації рівня небезпек. Для успішного впровадження цих проектів та програм необхідна наявність ментального простору, який буде орієнтованим на безпеку. Розуміння

зацікавленими сторонами цінності проекту дозволить досягти визначеного результату.

Наукові результати, отримані в дисертації, доповнюють існуючий комплекс моделей та методів управління проектами та програмами підприємств, а саме в напрямку формування ментального простору зацікавлених сторін проекту. Запропонований підхід дозволяє на основі визначення рівня сформованості культури безпеки на підприємстві в умовах нечіткої інформації про реальний стан виробничої, соціальної та екологічної безпеки, а також рівня особистої відповідальності за стан безпеки на підприємстві осіб, що приймають рішення, забезпечити постійне підвищення рівня культури безпеки транспортного підприємства. Для досягнення мети роботи автор вдало інтегрує власні напрацювання з розробками інших вчених.

Дисертація відповідає тематичній спрямованості наукових розробок, що здійснювались при виконанні науково-дослідних тем у Національному транспортному університеті. Визначені в дисертаційній роботі мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження в повній мірі розкривають глибину проведеного наукового аналізу.

Враховуючи вище викладене, можна зробити висновок, що актуальність дисертаційного дослідження здобувача Лисак Р.С. не викликає сумніву.

Структура й обсяг дисертації

Робота виконана у Національному транспортному університеті. Дисертація складається зі змісту, переліку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Повний обсяг дисертаційної роботи становить 218 сторінок, у тому числі 165 сторінок основного тексту. Перший розділ – 31 сторінка (менше 20% основного тексту дисертації), що відповідає вимогам до кандидатських дисертацій.

У вступі обґрунтована актуальність теми досліджень, наведено дані щодо зв'язку дисертаційної роботи з науковими темами та програмами, сформульовані мета і задачі дослідження, подано об'єкт, предмет та методи

дослідження, визначено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, приведені відомості про особистий внесок здобувача, апробацію результатів роботи та публікації.

У першому розділі «Аналіз підходів до управління проектами безпеки транспортних підприємств» розглянуто особливості соціальної та екологічної небезпеки діяльності транспортних підприємств, охарактеризовано сучасну систему управління безпекою даних підприємств, проаналізовано існуючі проекти безпеки та визначено особливості ментального простору для успішної реалізації проектів безпеки транспортних підприємств.

У другому розділі «Моделі формування ментального простору для управління проектами безпеки транспортних підприємств», спираючись на дослідження інших вчених, запропоновано концептуальну модель формування ментального простору проектів безпеки транспортного підприємства та системну модель ментального простору проектів безпеки підприємств. У роботі визначено методи формування ментального простору для проектів безпеки транспортних підприємств, увага зосережується на важливості освітніх та комунікаційних методів, а також застосуванні методу дизайн-мислення. Запропоновано систему критеріїв оцінки ефективності функціонування ментального простору проектів безпеки підприємств, яка дозволяє оцінювати ефективність впровадження проекту безпеки та формування ментального простору як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівні. Оцінка на внутрішньому рівні проводиться на основі збалансованої системи показників (*BSC*), на зовнішньому – спираючись на метод п'ять «Е» і два «А» (*5E2A*). У розділі також визначено основні поняття і терміни.

У третьому розділі «Розробка методів формування ментального простору в управлінні проектами безпеки транспортних підприємств» визначено потреби зацікавлених сторін проектів та програм безпеки транспортних підприємств, проведено SWOT та PEST-аналіз передумов впровадження проектів. В роботі запропоновано метод проактивного управління системою безпеки транспортного підприємства, в основі якого

лежить модель системи управління безпекою «Чотири П» (філософія-політика-процедури-практика), що дозволяє забезпечити постійне підвищення рівня безпеки підприємства за принципами інтегрованої системи управління за вимогами стандартів ISO 9000, ISO 14000 та OHSAS 18001. Розроблено метод формування ментального простору проектів безпеки транспортного підприємства, який дозволяє як оцінювати сформованість ментального простору, так і забезпечувати його створення для усіх зацікавлених сторін. В роботі також визначено особливості інформаційного потоку для забезпечення комунікацій при формуванні ментального простору.

У четвертому розділі «Реалізація методів та моделей формування ментального простору в проектах безпеки транспортних підприємств» впроваджено результати дослідження у практичну діяльність, а саме проведено оцінку рівня культури безпеки ментального простору транспортного підприємства та наведено результати формування зовнішнього ментального простору для впровадження проектів безпеки.

У висновках стисло сформульовані ключові наукові і практичні результати дисертаційної роботи.

У додатках наведені додаткові матеріали роботи та акти впровадження результатів кандидатської дисертаційної роботи здобувача у діяльність ТОВ «АСКО-ЕСПЕДИЦІЯ», Центру оцінки відповідності КТЗ та наукових досліджень системи технічного регулювання ДП «ДЕРЖАВТОРАНСНДІПРОЕКТ», КП «Київський міський будинок природи» Управління екології та природних ресурсів Київської міської державної адміністрації та у навчальній процес Національного транспортного університету.

Наукова новизна отриманих результатів

Наукова значимість дисертаційної роботи Лисак Р.С. відображає поглиблений стан розвитку сучасної методології управління проектами в частині напрямів досліджень:

4 – «Управління зацікавленими сторонами, ресурсами, цінністю, інтеграцією, комунікацією, змістом, часом, закупівлями, вартістю, якістю, ризиками, змінами, тощо в проектах/ програмах/портфелях проектів»;

6 – «Управління середовищем, взаємодією, спільнотою, цінністю, довірою, тощо в проектах/програмах/портфелях проектів. Компетентність персоналу та організації при реалізації проектів/програм/портфелів проектів».

Викладені в дисертаційній роботі положення відповідають паспорту спеціальності 05.13.22 – управління проектами та програмами.

У дисертаційній роботі запропоновано комплексний підхід до підвищення рівня безпеки транспортних підприємств за рахунок формування ментального простору усіх зацікавлених сторін для впровадження відповідних проектів та програм. Автором сформульовано 1 наукових результат на рівні «вперше», 2 - на рівні «удосконалено» та 3 – на рівні « знайшли подальший розвиток». Зокрема:

Вперше:

– розроблено метод формування ментального простору для проектів безпеки транспортного підприємства, що передбачає оцінювання стану культури безпеки підприємства (нормативний, процесний, покращувальний) та формування культури безпеки проекту, в основі якого лежить Стенфордська модель дизайн-мислення, яка дозволяє забезпечувати формування необхідного ментального простору через залучення всіх зацікавлених сторін на всіх етапах життєвого циклу проекту;

удосконалено:

– метод проактивного управління системою безпеки транспортного підприємства, в основі якого лежить модель системи управління безпекою «Чотири П» (філософія-політика-процедури-практика), що дозволяє забезпечити постійне підвищення рівня безпеки підприємства за принципами

інтегрованої системи управління за вимогами стандартів ISO 9000, ISO 14000 та OHSAS 18001;

– схему інформаційного потоку в системі управління безпекою транспортного підприємства, що на відміну від існуючих дозволяє зменшити кількість часових проміжків у процесі руху інформації та скоротити час проходження інформації при реалізації проектів та програм безпеки.

Знайшла подальший розвиток:

– концептуальна модель формування ментального простору проекту, яка адаптована для проектів безпеки транспортного підприємства і, на відміну від існуючих, має дворівневу (внутрішній та зовнішній ментальний простір) структуру і передбачає наявність елементів забезпечення безпеки у кожному елементі множини елементів ментального простору;

– системна модель ментального простору проектів безпеки підприємств, яка, на відміну від існуючих, передбачає інтеграцію внутрішнього ментального простору підприємства (проект/керівник проекту) із зовнішнім ментальним простором середовища (зацікавлених сторін/рухомого контенту/оточуючого середовища) і дозволяє визначати множини вхідних та вихідних параметрів, обмежень, управляючих та некерованих змінних для проектів безпеки підприємств;

– термінологічна база з управління проектами за рахунок введення термінів «проект безпеки підприємства», «управління проектами безпеки підприємства», «ментальний простір проекту безпеки транспортного підприємства», «ментальний простір зацікавлених сторін проекту безпеки транспортного підприємства» та ін.

Вказані вище складові наукової новизни дисертаційних досліджень щодо розробки моделей та методів формування ментального простору проектів безпеки транспортних підприємств вказують на те, що дисертація Лисак Р.С. відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013р. №567.

Робота містить нові, раніше не захищенні наукові положення та отримані і

опубліковані автором нові науково обґрунтовані результати, які у сукупності вирішують важливе науково-практичне завдання.

Ступінь обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість положень дисертаційної роботи забезпечується достатньою логічністю міркувань та викладення матеріалу, обґрунтованістю тез, які висуваються, та аргументів, що наведені в тексті.

Достовірність одержаних результатів дисертаційної роботи не викликає сумніву з точки зору відображення предметів і явищ оточуючого середовища. Це підтверджується перевіреними практичними знаннями у вигляді: концептуальних моделей формування ментального простору проектів та програм, методів визначення передумов впровадження проектних заходів та особливостей взаємодії між зацікавленими сторонами.

Позитивні результати, отримані від впроваджень розробок автора в навчальний процес закладу вищої освіти, підтвердженні актом впроваджень результатів роботи і остаточно вказують на достовірність теоретичних положень дисертації.

Зазначене вище дозволяє зробити висновок, що ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків дисертаційної роботи відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів». Дисертаційна робота містить висунуті автором науково обґрунтовані теоретичні результати та наукові положення, які характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок здобувача в науку.

Практична цінність

Результати дисертаційного дослідження у вигляді розроблених методів та моделей формують практичні механізми підвищення рівня безпеки транспортних підприємств. Реальна практична значущість отриманих дисертантом результатів підтверджується актами впровадження, які наведено в додатках до дисертації.

Результати досліджень мають гармонійне поєднання теоретичних і експериментальних даних, апробовані в публікаціях автора, у доповідях на міжнародних та вітчизняних науково-практических конференціях. Виходячи з вищезазначеного, очевидним є те, що наукові положення в достатній мірі обґрунтовані, а висновки, рекомендації та практична реалізація, які зроблені на основі наукових положень, достовірні, мають логічну основу і обґрунтування.

Шляхи використання наукових і практичних результатів роботи і ступінь їх реалізації

Вважаю необхідним рекомендувати до впровадження результатів роботи в діяльність транспортних підприємств, а також у навчальний процес закладів вищої освіти при викладанні дисциплін «Управління проектами» та для підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності транспортної галузі.

Достовірність наукових результатів

Теоретичні та практичні результати роботи побудовані на працях відомих вітчизняних та зарубіжних вчених, які проводили дослідження у галузі управління проектами в напрямку даної проблематики.

Достовірність отриманих результатів забезпечується коректним використанням теорії множин і системного аналізу (для формалізації процесів управління, розробки системних моделей), стандартів управління проектами, методів експертного оцінювання для кількісної оцінки критеріїв, методів математичного моделювання.

Достовірність дисертаційних досліджень підтверджується результатами практичного впровадження в діяльність транспортних підприємств та організацій, які мають вплив на формування ментального простору зацікавлених сторін. Також підтверджується апробацією основних положень на науково-практических конференціях та публікаціями у наукових виданнях.

Повнота відображення в публікаціях

Основні результати дисертаційної роботи достатньо повно викладені в наукових виданнях. Усі основні положення та найбільш важливі результати

дисертації, подані до захисту, опубліковані у необхідному обсязі у фахових виданнях та пройшли відповідну апробацію. За темою дисертації опубліковано 9 друкованих праць, у тому числі 6 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у закордонних виданнях та розділ у 1 колективній монографії. Вимоги МОН України щодо кількості та якості публікацій виконано.

Особистий внесок автора. Виконані дослідження, наукові результати і висновки, які приведені в дисертації та виносяться на захист, отримані особисто здобувачем, а наукові положення, моделі і результати, які представлені у спільних роботах, розроблені здобувачем при особистій участі автора і відображені в переліку публікацій автореферату.

Оцінка змісту дисертації і її оформлення.

Дисертація написана в науковому стилі викладення матеріалу, добре оформлена з використанням сучасних комп'ютерних технологій. Стиль викладання матеріалів досліджень, наукових положень і висновків забезпечують легкість та доступність її сприйняття. Виклад ведеться аргументовано і логічно, коректно і конкретно. Оформлення роботи відповідає існуючим установленим вимогам.

Втім є певні зауваження до змісту та оформлення дисертації, які несуть рекомендаційний характер, зокрема:

1. У підрозділі 1.2 автор визначає, що значна частина законодавчих документів України потребує перегляду. Проте в роботі відсутній перелік нормативно-правових документів, які потребують такого перегляду.
2. У підрозділі 1.3 автор приводить приклади проектів безпеки, що були впроваджені в Україні. Робота значно виграла б, якби автор представив більш детальний опис цих проектів.
3. У пункті 2.3.3 значна увага приділяється виникненню дизайномислення, однак занадто стисло подано опис етапів стенфордської моделі, що ускладнює її розуміння.

4. У підрозділі 3.1. Визначення потреб зацікавлених сторін проектів та програм безпеки транспортних підприємств при проведенні анкетування студентів варто було б уточнити чи вони оцінюються як зацікавлені сторони зовнішнього середовища, чи розглядаються як частина внутрішнього середовища підприємства з метою прогнозування та завчасного покращення ситуації.

5. Помічено невідповідність між назвою підрозділу 3.3 «Розробка методу проактивного управління системою безпеки транспортного підприємства» та науковою новизною, де зазначено, що метод проактивного управління системою безпеки транспортного підприємства удосконалено.

6. В роботі недостатньо уваги приділено опису та аналізу результатів впровадження отриманих наукових положень, що ускладнює оцінку ступеню досягнення мети дослідження та його практичної цінності, проте всі акти впровадження наведені в додатках.

7. У тексті роботи зустрічаються незначні граматичні та стилістичні помилки, порушення в бібліографічному списку використаних джерел.

Зазначені зауваження та недоліки не торкаються сутності отриманих наукових результатів дослідження.

Узагальнена оцінка дисертаційної роботи

Зміст дисертаційної роботи Лисак Роксолани Станіславівни відповідає за формулою та напрямами досліджень паспорту спеціальності 05.13.22 – управління проектами та програмами.

Зміст автореферату дисертаційної роботи відповідає в повній мірі змісту дисертації. Публікації автора відображають результати досліджень. Відображення результатів дисертаційних досліджень і вимоги щодо кількості публікацій відповідають вимогам МОН України. Дисертаційна робота оформлена згідно необхідних вимог.

Дисертаційна робота Лисак Роксолани Станіславівни є завершеним науковим дослідженням, у якому вирішена актуальна науково-практична задача підвищення рівня безпеки транспортних підприємств за рахунок розробки

та впровадження моделей та методів формування ментального простору зацікавлених сторін проектів безпеки.

Отримані результати містять наукову новизну і практичне значення. Дисертаційна робота «Моделі та методи формування ментального простору проектів безпеки транспортних підприємств» відповідає вимогам п. 9, 11 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567, які висуваються до кандидатських дисертацій.

Офіційний опонент

професор кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
доктор технічних наук, професор,

Заслужений діяч науки і техніки України

Олег ЗАЧКО

*Підпись Зачка О.Б., професора кафедри права та менеджменту
у сфері цивільного захисту, доктора технічних наук, професора засвідчує:*

Учений секретар

Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

кандидат історичних наук, доцент

Роман ЛАВРЕЦЬКИЙ

